

as the available area is the most severe restriction, the narrowest crop rotation is most favourable. It is clear that the current farm size of most of the

arable farms in the central clay district is too small to meet the negative effects of tightening environmental legislation and declining EC subsidies.

Kwaliteit en prijs bij prei en spruiten

Quality and price for leek and sprouts

ir. C.F.G. Kramer, PAGV

Inleiding

Verbetering van de produktkwaliteit is een centraal thema in de discussie over de versterking van de marktpositie van Nederlandse landbouwprodukten en voedingsmiddelen. Kwaliteitsverbetering wordt gezien als een manier om het marktaandeel te behouden en eventueel uit te breiden en/of hogere prijzen te realiseren.

Voor een beoordeling of kwaliteitsbeïnvloedende maatregelen bedrijfseconomisch aantrekkelijk zijn, is onder andere inzicht nodig in de relatie kwaliteit-prijs. Gegevens ten aanzien van de prijsvorming naar sortering en kwaliteit op de veilingen zijn echter moeilijk toegankelijk. Daarom is op het PAGV in overleg met het Centraal Bureau voor de Tuinbouwveilingen een data-bank opgezet. Hieruit kunnen nu naar behoefte gegevens naar sortering en kwaliteit voor prei, spruiten en witlof worden opgevraagd en tot inzichtelijke tabellen worden verwerkt. Uitbreiding naar andere gewassen is mogelijk wanneer door het Centraal Bureau voor de Tuinbouwveilingen gegevens ten aanzien van deze gewassen in haar data-bank worden opgenomen.

Hier zal eerst kort worden ingegaan op het begrip kwaliteit, vervolgens zal worden ingegaan op de relatie prijs-kwaliteit bij prei en spruiten op basis van gegevens van de Nederlandse veilingaanvoer van deze gewassen.

Wat is kwaliteit?

Vele pogingen om tot een afdoende omschrijving van het begrip kwaliteit te komen, zijn reeds ondernomen. Tot uniformering heeft een en ander niet geleid (Kortekaas, 1985). Een korte en door zijn eenvoud aantrekkelijke definitie van kwaliteit is: geschikt-

heid voor gebruik.

De mate van geschiktheid vormt dan een maat voor de kwaliteit. De geschiktheid is afhankelijk van het in meer of mindere mate aanwezig zijn van een bepaalde produkt, respectievelijk partij-eigenschappen. Welke eigenschappen dit zijn, is afhankelijk van produkt en gebruiksdoel (markt).

Naarmate gebruiksdoelen meer verschillen respectievelijk andere eisen aan het produkt stellen, zullen meer deelmarkten voor het produkt zijn te onderscheiden. De mate waarin de verschillende eigenschappen verenigbaar zijn binnen een produkt respectievelijk produktieproces bepaalt in belangrijke mate in hoeverre produktdifferentiatie zal optreden bij de produktie (vergelijk bijvoorbeeld pootaardappel- en consumptie-aardappelteelt). De prijs (produktiekosten) is één van deze eigenschappen maar uiteraard niet de enige.

Groenten worden op het oog gekocht. Het uiterlijk is in het algemeen dan ook erg belangrijk. Dit uiterlijk samen met uniformiteit is in ons land derhalve de voornaamste basis voor het indelen van groenten in kwaliteits- en sorteringsklassen. Deze indeling vindt plaats in overeenstemming met de afspraken die binnen de EG en de OECD zijn gemaakt. Voor de tuinder betekent een zo goed mogelijke kwaliteit in het algemeen een zo hoog mogelijk percentage kwaliteit I produceren. Daar deze kwaliteitsklasse (bij de meeste produkten) alleen mag worden geëxporteerd, is dit waarschijnlijk mede oorzaak van een behoorlijk prijsverschil tussen kwaliteit I en de overige kwaliteitsklassen. (v.d. Linden, 1987).

Bij een aantal produkten (onder andere witlof) worden klasse I en ook wel klasse II opgedeeld in een aantal homogener subklassen (het zogenaamde superbeleid) ten einde de verschillende deelmarkten nog beter te kunnen bedienen.

Tabel 250. Het relatieve aandeel in de veilingaanvoer per kwaliteitsklasse, de gemiddeld prijs van kwaliteit I en het prijsverschil van de overige kwaliteitsklassen met klasse I voor prei.

Table 250. The relative share per quality class of the auction supply, the average price of class I and the difference in price of the other quality classes with class I for leek.

relatief aandeel in de veilingaanvoer per maand/seizoen										
klasse	seizoen	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt	apr.	mei	totaal
I	'86/'87	57	57	55	46	26	19	27	22	44
II		35	35	37	41	51	54	57	56	43
II-1		4	4	3	3	4	4	3	3	3
III		3	4	5	9	19	24	13	18	9
I	'87/'88	52	58	54	50	45	41	32	25	45
II		41	34	37	40	41	44	52	55	43
II-1		2	2	2	2	2	2	6	8	3
III		5	5	7	8	12	13	10	12	9
I	'88/'89	45	49	56	59	54	55	46	27	50
I-1										
I-2										
II		46	41	36	35	40	29	29	43	37
II-1		5	4	4	3	4	13	22	24	9
II-2							1	1	3	1
III		5	6	5	2	2	1	1	2	3
gemiddelde prijs kwaliteitsklasse I en prijsverschil met kwaliteitsklasse I in ct/kg.										
klasse	seizoen	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt	apr.	mei	totaal
I	'86/'87	68	58	70	241	220	324	132	216	114
II-I		-16	-16	-25	-66	-98	-108	-52	-87	-17
(II-1)-I		-21	-14	-21	-61	-71	-75	-22	-81	-16
III-I		-40	-38	-44	-124	-154	-194	-76	-135	-40
I	'87/'88	77	79	108	105	134	159	142	206	114
II-I		-17	-19	-43	-42	-43	-51	-71	-127	-39
(II-1)-I		-7	-6	-23	-23	-31	-33	-78	-122	-32
III-I		-37	-40	-70	-65	-87	-94	-97	-183	-69
I	'88/'89	81	89	95	102	119	110	101	264	105
(I-1)-I							8	38	245	141
(I-2)-I							8	28	-48	28
II-I		-36	-35	-40	-43	-39	-27	-46	-138	-40
(II-1)-I		-33	-29	-36	-58	-47	-42	-51	-136	-37
(II-2)-I							-66	-72	-185	-55
III-I							-83	-84	-225	-81

Kwaliteit en prijs van prei

Tabel 250 geeft het relatieve aandeel in de veilingaanvoer per kwaliteitsklasse, de gemiddelde prijs van kwaliteit I en het prijsverschil van de overige kwaliteitsklassen met klasse I voor prei. Dit voor de maanden oktober tot en met mei voor de seizoenen

1986 tot en met 1988. Het aantal onderscheiden kwaliteitsklassen blijkt in de loop van de tijd te zijn toegenomen van 4 naar 7 door het vormen van subklassen bij de klassen I en II.

Het aandeel van kwaliteitsklasse I in de veilingaanvoer blijkt gemiddeld per seizoen in alle drie seizoenen het grootst. Wel blijkt dit aandeel met name

binnen het seizoen maar ook gemiddeld per seizoen te variëren. Een en ander illustreert de invloed van de teeltperiode op de kwaliteit.

Het prijsverschil tussen de verschillende kwaliteitsklassen is niet constant maar blijkt samen te hangen met het relatieve aanbod in de verschillende kwaliteitsklassen. Met de daling van het aandeel van kwaliteit I blijkt in het algemeen het prijsverschil met deze klasse op te lopen in de loop van het seizoen. Verder blijkt het prijsverschil van klasse II met klasse I ten opzichte van klassen II-1 met klasse I soms hoger en soms lager. De overige onderscheiden kwaliteitsklassen laten wel steeds een consistent prijsverschil

zien ten opzichte van elkaar.

Kwaliteit en prijs bij spruiten

Voor de maanden oktober tot en met maart geeft tabel 251 per kwaliteitsklasse het relatieve aandeel in de veilingaanvoer, de gemiddelde prijs van kwaliteit I en het prijsverschil van de overige kwaliteitsklassen ten opzichte van kwaliteit I voor spruiten. Dit evenals bij prei voor de seizoenen 1986 tot en met 1988. Ook bij spruiten blijkt het aantal onderscheiden kwaliteitsklassen toe te nemen door het vormen

Tabel 251. Het relatieve aandeel in de veilingaanvoer per kwaliteitsklassen, de gemiddelde prijs van kwaliteit I en het prijsverschil van de overige kwaliteitsklassen ten opzichte van kwaliteit I voor spruiten.

Table 251. The relative share per quality class of the auction supply, the average price of class I and the difference in price of the other quality classes with class I for sprouts.

relatief aandeel in de veilingaanvoer per maand/seizoen

klasse	seizoen	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt	totaal
I	'86/'87	94	92	90	77	58	42	88
II		6	8	10	23	42	58	12
I	'87/'88	88	83	83	79	76	57	82
II		12	17	17	21	24	43	18
I	'88/'89	91	89	84	81	76	59	84
I-1							2	
I-2								
II		9	11	16	19	24	37	16
II-1							1	
II-2								

gemiddelde prijs kwaliteitsklasse I en prijsverschil met kwaliteitsklasse I voor overige kwaliteitsklassen in ct/kg.

klasse	seizoen	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt	totaal
I	'86/'87	46	32	33	128	182	282	53
II-I		-16	-10	-3	-81	-110	-155	-8
I	'87/'88	113	96	116	98	126	260	112
II-I		-67	-39	-52	-46	-64	-144	-61
I	'88/'89	75	59	60	72	117	166	75
(I-1)-I		162	253					
(I-2)-I							20	111
II-I		-43	-27	-27	-42	-64	-107	-37
(II-1)-I							-97	-6
(II-2)-I							-100	-9

van subklassen bij de klassen I en II in het seizoen 1988/1989. Alleen in de maand maart blijkt er enige aanvoer te zijn in deze subklassen. Het aandeel kwaliteit I blijkt bij spruiten duidelijk hoger te liggen dan bij prei. Ook bij spruiten blijkt het aandeel kwaliteit I in de aanvoer te variëren zowel van seizoen tot seizoen als binnen het seizoen. Het prijsverschil tussen de verschillen per kwaliteitsklassen blijkt verder evenals bij prei niet constant maar samen te hangen met het (relatieve) aanbod en prijsniveau. Bij hoge prijzen (en een relatief kleine aanvoer) blijken de prijsverschillen in het algemeen groter dan bij lage prijzen.

Conclusies

- Het aandeel van kwaliteitsklasse I in de veilingaanvoer blijkt bij spruiten met een gemiddeld aandeel van 85% over de drie onderzochte seizoenen duidelijk hoger te liggen dan bij prei met een gemiddeld aandeel van 46% klasse I.
- Het relatief aandeel van de verschillende kwaliteitsklassen varieert zowel per seizoen als ook binnen het seizoen. Eén en ander illustreert de invloed van de teelt- en/of afzetperiode op de kwaliteit.
- Het prijsverschil tussen de verschillende kwaliteitsklassen blijkt niet constant maar samen te hangen met het (relatieve) aanbod en prijsniveau. Bij hoge prijzen (en een relatief kleine aanvoer) blijken de prijsverschillen in het algemeen groter dan bij lage prijzen.

Samenvatting

Kwaliteitsverbetering is van groot belang voor het behoud en eventueel een versterking van de marktpositie van landbouwproducten. Om de bedrijfseconomische haalbaarheid van kwaliteitsbeïnvloedende maatregelen te kunnen nagaan, is in overleg met het CBT een data-bank opgezet waaruit de noodzakelijke gegevens kunnen worden opgevraagd. Om meer inzicht te verkrijgen in de relatie kwaliteit en prijs bij vollegrondsgroenten is deze relatie nagegaan voor de gewassen prei en spruiten voor de sei-

zoenen 1986/1987 tot en met 1988/1989. Hierbij bleek dat:

- Het aandeel van kwaliteitsklasse I in de veilingaanvoer bij spruiten met een gemiddeld aandeel van 85% over de drie onderzochte seizoenen duidelijk hoger te liggen dan bij prei met een gemiddeld aandeel van 46% klasse I.
- Het relatief aandeel van de verschillende kwaliteitsklassen varieerde zowel per seizoen als ook binnen het seizoen. Een en ander illustreert de invloed van de teelt- en/of afzetperiode op de kwaliteit.
- Het prijsverschil tussen de verschillende kwaliteitsklassen bleek niet constant maar samen te hangen met het (relatieve) aanbod en prijsniveau. Bij de hoge prijzen (en een relatief kleine aanvoer) blijken de prijsverschillen in het algemeen groter dan bij lage prijzen.

Literatuur

Kortekaas, B.M.M. Prijs en kwaliteitsonderzoek bij trosanjers. 1. Aspecten met betrekking tot kwaliteit. LEI-onderzoeksverslag nr. 4.

Linden, H.J. Prijs en kwaliteitsrelatie bij prei, witlof en spruiten. Dec. 1987. CAD, Kwaliteit en Bewaring.

Summary

For leek and sprouts the relation between quality and price has been analysed. For the seasons 1986/1987, 1987/1988 and 1988/1989 it appeared that:

- *For sprouts the average share of quality class I of the total sprouts supply at the auction was 85%, about twice as high as for leek, which had an average share of 46%.*
- *The share of the different quality classes varied from season to season as well as within the season. This illustrated the influence of cultivation and or sale period on the quality.*
- *The differences in price between the quality classes were connected with the (relative) supply and the pricelevel. In general at high prices (and a little supply) the differences in price were higher than in the case of low prices.*